

ACC. N:R M. 13609: 1-7.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Kyrkoherde Ernst Landgren*
Härad: *Albo* Berättare: *olika personer*
Socken: *Stenbrått* Berättarens yrke: _____
Uppteckningsår: *1955* Född år _____ i _____

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jakt och djurfångst. s. 1-7. LU 101.

M. 13609: 1.

Landskap: Småland Berättare: Snick Alfred Jönsson m.fl.
Härad: Albo Berättarens yrke: Snickare
Söcken: Stenbrohult Berättarens adress: Tångarna, Diö
Uppteckningsår: 1955 Född år 1885 i Stenbrohult

Luf 101

Upptecknare: K. Ernst Sandgren, Stenbrohult, Diö.

Ang Jakt och djurfångst.

Beträffande varjagt finns ingen numera som har annat att veta än vad de hört av sina föräldrar. Den sista björnen fälldes här 1825 och den sista vargen 1864. Sockenstämman i Stenbrohult beslutade 1835 att "varje man skall nog undersöka sina ägot, att inga hiden eller tillhåll för vargar eller bävrar finnes eller lämnas ostörda. Den härutinnan befinnes försumlig böte 5 rdr banco!"

Under vintern samma år hade nämligen bonden Jon Bengtsson i Äskya fått en ko riven. Som hjälp fick han av socknestämman en kollekt i kyrkan som uppgick till 30 rdr och 28 skilling banco. Några år därefter berättades att en flicka som satt på stugotrappan till sina föräldrars hem fick se en varg smyga sig fram till ladugården. Hon trodde det var en hund och fortsatte med sin lek, tills modern genom fönstret fick se vargen och räddade sin lilla flicka.

En man från Idhult i denna socken fick under vedkörning sin häst anfallen och riven av vargar. I Idhult finns än i dag ett ställe, som kallas vargavrån. En gammal gumma, Ingeborg på Stensnäs, ett stycke därifrån, hade eftersom hennes ko saknade sommarbete, lejt sådant på Idhults gård. Då en kväll hon inte kom hem gick hon att söka henne. Slutligen fann hon henne med låret av-

ACC. N:R M. 13609:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

bitet. Sedan gumman fått hjälp att slakta och försla hem kon, blev det skallgång efter vargen, som redan samma dag ringades och sköts. Elin Jönsson f. Bengtsson i Sånanäs f. 1834 brukade för sagesmännen berätta om vargar i hennes ungdom. Hennes föräldrar hade skjutet en varg och hängt upp den i en stege. Men den lyckades "sedan den den var död" bita ett av barnen i handen. Hon berättade att kreaturen i skogen, när de vädrade varg, brukade ställa sig i en ring med baken utåt, för att medels sparkar skydda sig mot rovdjuren. Här brukade man förr jage varg med nät, grova maskor. Ett sådant vargnät fanns för 10 år sedan hos hemmansägaren Birger Hörber i Hö. Nätten brukade va försedda med på säso²duk målade tavlor, där man såg de hiskeligaste rovdjur med upp spärrade gap. Dessa skulle tänkas skrämna vargarna. En bonde från Stenbrohult var ute i skogen och körde och hade ett stort byk² kar på fordonet, då en varg gick till anfall. Bonden blev förskräckt och kröp under kare²ret, men som han hade en handyna med sig lyckades han hugga av tassarna på vargarna i den mån de söka^{te} speka sig in under kare²t. (Det rör sig om ett som hade jag hört den historien förr, så man kan kanske inte lita på att den är ett original)

Om rävjakt. Jakt på räv skedde med drävande hund (Grythund) Men även genom att röka ut räven eller gräva ut honom. Man tog honom också med sax, dock inte på senare tid, eftersom det blivit förbjudet. Men i sagesmannens ungdom tog man räv när och hur man kunde. Ofta skedde det med bete förgiftat av stryknin. Detta köptes i Köpenhamn och kostade 5 kr pr sats. Man förgiftade först en katt och slängde den ut i skogen, sedan kom räven och tog katten. Men skadeverkningarna blevo både många och stora av detta sätt. Korparna komma och åto på kadavren av räv och katt och ^{andra} förgiftade köttstycken och så dog även de och många andra djur. Sen blev det förbjudet med stryknin. Man använde också tanor - en slags spjälbur, vars ribbor voro vasskantade upptill. Man hängde ovan buren ett lockbete, ex. en höna. När räven hoppade upp för att ta henna, dämp han ned på spälorna, vilka hade sådana konstruktin att benen fastnade och så var han fångad. Här i orten har alltid varit gott om räv, i synnerhet i Tångarna, nedanför Taxåsbergen. De kom vanligen strykande hit från andra orten.

Lo, Nordens tiger, har sedan ett tiotal år åter komit hit. Den sista lon sköts annars år 1870. Men nu har han som sagt kommit tillbaka och flera personer i orten har sett lon smyga sig fram över vägen eller i skogen. Någon jakt på lo har icke ägt rum på långliga tider. Men han kunde inte jagas med hund, utan spårades av jägaren och sköts.

Av älg ser man här enstaka exemplar. 1955 höll en familj på tre älgar till vid to~~ket~~et Sjöboholm under prästgården. Han jagades vanligen med

drev aldrig med s.k. grop. Det hände också att man använde sig av "horsaskärria" en slags harskramla. Älg, som alltid förekommit på denna ort, jagades med hund.

Rådjur förekommer också och jagas med hund. De synes var särskilt begärliga för tjuvskytte och rådjursstek anses som en läckerhet. Dovhjort och kronhjort saknas helt.

Utter har här alltid varit gott om vid stränderna av de många småsjöarna. Framför allt ha de uppträtt ymnigt i Taxås. Man får ofta uttrar i fiskhommorna. När isen lägger sig och en utter kommer upp på isen blir han ett lätt fångad byte. Då brukar befolkningen klappa honom. Man använder ej hund för uttärjakt ej heller juster eller sax. Antingen skjuts utter eller klubbas.

Grävling är här också gott om. För jakt av denna användes s.k. gryt hund. Köttet ätes ej här. Sagemannen Alfred Jönsson sköt en dag fyra grävlingar. Vaktskytte förekom vid grävlingjakt. Säl finns här ingen.

Hare är det gott om. Den svenske sorten är dominerande. Men en doktor Pripp på Bölsö inplanterade på sin tid tyska harar, vilket var illa gjort, ty de ha åstadkommit stor skadegörelse överallt. Till harjakt användes när alltid stövare (Hamilton och Schiller vanligast, men även smålandsstövare.) Man jagar hare vid spårnö företrädesvis. Har skramla begagnas inte.

ACC. N:R M. 13609:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Igelkott har inte jagats här. Men enstaka ex iller har man fångat och även sökt tämja den genom att ha dem i bur en längre tid. För bondgårdarna var de bra som råttfördrivare. *ä. djävlar av vildkanin.*

Rapphöns ej så allmänt nu förtiden. Rapphönsstammen har försvunnit och i deras ställe har kommit ⁹fasherna, av vilka det finns mängder här. De skjuts som vanliga matnyttiga fåglar.

Orre jagas på våarna med bulvan. Man skjuter dem också för lock och förr i tiden hade man särskild lockpipa. Bulvanen kunde vara en uppstoppad orre eller också en atrapp av trä. ~~I allmänhet använder man inte snaror vid fångst av fågel.~~

Tjäders skjuts på spel och vid "upplög". Man använder också rågehund Pointer eller irländsk setter. Tjädern brukar med fördel kunna skjutas på natten. Man "lyss då upp" var den sätter sig, gör sedan dit med lykta och skjuter ett bloss eller en ldugårdslykta. Förr hände det att man snarade tjäder, vilket icke numera är tillåtet.

Sjöfågel. I småsjöarna här såsom i Femlingen, såganässjön, Tyste sjö och andra häckar grågåsen ymnigt och även svanor och andra sjöfåglar. För cirka 50 år sedan var det vanligt att man på våarna när honar ruvade gick ut och "klubbade gås". Man slog ihjäl ett femtiotal minst tog äggen och lät de egna hönsen kläcka dem, ~~och så~~ ^{Kycklingarna} ~~såg sedan~~ ifall man var ute vid den tiden. Som häckningen försiggick ute på gungfly och mader, hade man konstruerat en sort träskor, som bar över de sanla markerna. Detta sätt att jaga har nu försvunnit.

en fiskgjuse med en ål i näbbet.

Beträffande jaktmarker så får numera ingen jaga utan att därtill ha hyrt mark. För 50 år sedan jagade vem som helst varsom helst. Men som sagt nu får en jaktintresserad arrendera jakten. Likadant var det med jakttiden, man jagade när anden föll på. Men nu är allt detta i lag registrerat.

Här hade jakten ingen betydelse som näringsfång, men väl fisket. Den hade inte heller någon synnerlig betydelse för hushållet. Inte heller har rovdjurspremierna, som tillkom dem som sköt skadedjur någon betydelse.

Att de förekommit och alltfört förekommer tjuvskytte är helt naturligt. Men man har inte hört att någon därför blivit bötfälld på många år. Av tjuvskyttehistorier finns här ett otal, men jag har inte haft tillfälle nedteckna några.

Stenbrohult den 1.2.1955

Ernst Sandgren

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R. M.